

પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ

સામાયિક ચૈત્યવંદન સૂત્ર (અર્થ સહિત).

વિકાશક—
શ્રી જૈ શ્રેયસ્કર મંડળ
—મહેસાણા.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ ૧૨૭૨૬
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ અનુક્રમશીલકા.

નંબર. સૂત્ર કે વિષય.	પૃષ્ઠ.	નંબર. સૂત્ર કે વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧ નવકાર	૫	૧૬ જ' કિંચિ	૨૧
૨ પંચિદિશ	૬	૧૭ નમુત્યુષું	૨૧
૩ ખમાસમણુ	૬	૧૮ જાવંતિ ચેઈ૦	૨૪
૪ ઈચ્છકાર	૭	૧૯ જાવંત કેવિ૦	૨૫
૫ ઈરિયાવહિયં	૭	૨૦ નમોડહત્	૨૫
૬ તસ્સ ઉત્તરી	૯	૨૧ ઉવસગ્ગહરં	૨૫
૭ અન્નતથ ઊસ૦	૧૦	૨૨ જય વીયરાય	૨૭
૮ લોગસ્સ	૧૧	૨૩ અરિહંત ચેઈ૦	૨૮
૯ કરેમિ ભંતે	૧૩	૨૪ ચૈત્યવંદનવિધિ	૨૯
૧૦ સામા૦ વયબુત્તો	૧૪	૨૫ પરચૂરણુ બાબતો	૩૦
૧૧ મુહુપત્તિના ૫૦ બોલ ૧૫		૨૬ પ્રભાતીયું	૩૨
૧૨ સામાયિકમાં ત્યાગવાના ૧૬		૨૭ ચૈત્યવંદનો ૬	૩૨-૩૪
૩૨ દોષ		૨૮ સ્તવનો ૬	૩૫-૩૮
૧૩ સામાયિક લેવાનો વિધિ ૧૭		૨૯ સ્તુતિઓ ૪	૩૯-૪૦
૧૪ સામાયિક પાશ્વાનો		૩૦ દેવ ગુરુ અને ધર્મ	
વિધિ	૧૮	તત્ત્વનું કિંચિત્	
૧૫ જગચિંતામણિ	૧૮	સ્વરૂપ.	૪૧-૪૪

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૭૨૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રામાયણ મૈત્રેયવંદન
૨૪

વિષય ૧. ૧. ૧. ૧

પરોપકારાય સતાં વિભૂતય :

સામાયિક ચૈત્યવદનં સૂત્ર. (અર્થ સહિત.)

પ્રકાશક—

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ તરફથી,
શાહ વેણીચંદ સુરચંદ—મહેસાણા.

આવૃત્તિ ૨ છ.

પ્રત ૫૦૦૦.

વીર સં. ૨૪૫૨. વિક્રમ સં. ૧૯૮૨. સને ૧૯૨૫.

ધી સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં મૂળચંદ વિક્રમજીભાઈ છાપ્યું.
કાળુપુર-ટંકશાળ—અમદાવાદ.

મૂલ્ય, ૦-૧-૩.

પ્રસ્તાવના.

૧૨૫૨૬

આ બુકની પહેલી આવૃત્તિની ૪૦૦૦ કૌપી અમે સં. ૧૯૭૭ ની સાલમાં છપાવી હતી અને આ તેની બીજી અવૃત્તિ છે. શરૂઆતના અભ્યાસીઓને આ બુક ઉપયોગી હોવાથી તેને અર્થ સહિતજ છપાવવી દુરસ્ત ધારી છે. પ્રથમ કરતાં આ વખતે ટાઇપ, કાગળ વગેરેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યા છે. સામાયિક ચૈત્યવંદનનાં સૂત્રો પૂરાં થયા પછી વીશ સ્થાનકપદ, નવ પદ, આઠ કર્મ, સાત વ્યસન વગેરે પરચૂરણ બોલ આપ્યા છે. બાદ ચૈત્યવંદનો, સ્તવનો અને સ્તુતિઓ વગેરે પસંદ કરેલાં આપવામાં આવ્યાં છે. બુકની શરૂઆતમાં શ્રી તીર્થકરોનાં નામ, તેમના માતા-પિતાનાં નામ તથા લાંછન જણાવવામાં આવ્યાં છે અને છેવટે દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ એ ત્રણ તત્ત્વનું સ્વરૂપ પ્રશ્નોત્તરની પદ્ધતિએ આપવામાં આવ્યું છે. બીજી પણ જરૂરની હકીકતો આપી છે. આ કારણથી આ બુક બાળકો તથા થોડા અભ્યાસવાળા મોટા ઉમરના ભાઈઓ તથા બહેનોને પણ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. વિશેષ અર્થ કરવામાં વિલંબ લાગે તેવાઓએ સામાયિક ચૈત્યવંદન સૂત્રોના અર્થ તો જરૂર તૈયાર કરી લેવા તેથી તે તે ક્રિયાઓ કરતી વખતે ઘણો આહ્લાદ આવશે.

સં. ૧૯૮૨ ની

જ્ઞાનપંચમી.

}

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ.

—મહેસાણા.

ચૌવીશ તીર્થકરોનાં નામ તથા માતા પિતા લાંછન વગેરેનાં નામનો કોઠો.

નંબર.	તીર્થકરોનાં નામ.	માતાનાં નામ.	પિતાનાં નામ.	લાંછન.
૧	ઋષભદેવ	મરૂદવીમાતા	નામિરાજ	વૃષભ
૨	અન્નિતનાથ	વિજયામાતા	જિતશત્રુરાજ	હાથી
૩	સંભવનાથ	સેનામાતા	જિતારીરાજ	ઘોડો
૪	અભિનંદન	સિદ્ધાર્થમાતા	સંવરરાજ	વાંદરો
૫	સુમતિનાથ	મંગલામાતા	મેધનજ	કૌચપક્ષી
૬	પદ્મપ્રભ	સુશીત્રામાતા	શ્રીવરરાજ	રાતુ કમળ
૭	સુપાર્શ્વનાથ	પૃથ્વીમાતા	પ્રતિષ્ઠરાજ	સાથીઓ
૮	ચંદ્રપ્રભ	લક્ષ્મણામાતા	મહાસેનગજ	ચંદ્રમા
૯	સુનિધિનાથ	રામામાતા	સુગ્રીવરાજ	મગરમચ્છ
૧૦	શીતલનાથ	નંદામાતા	દૃઢચરાજ	શ્રીચમ્પ
૧૧	શ્રેયાંસનાથ	વિષ્ણુમાતા	વિષ્ણુગજ	ખડગી
૧૨	વાસુપૂજ્ય	જયામાતા	વસુપૂજ્યરાજ	પાંડો
૧૩	વિમલનાથ	શ્યામામાતા	કૃતવર્મરાજ	સૂઅર
૧૪	અતંતનાથ	સુચશામાતા	સિંહસેનરાજ	સીંચાણો
૧૫	ધર્મનાથ	સુવ્રતામાતા	જાતુરાજ	વળ

૧૬	શાંતિનાથ	અચિરામાતા	વિશ્વસેનરાજ	હરણ
૧૭	કુંથુનાથ	શ્રીમાતા	સુરરાજ	બકરી
૧૮	અગ્નનાથ	દેવીમાતા	સુદર્શનરાજ	નંદાવતી
૧૯	મલ્લિનાથ	પ્રભાવતીમાતા	કુંભરાજ	કળશ
૨૦	મુનિસુવ્રત	પદ્મામાતા	સુમિત્રરાજ	કાચથો
૨૧	નમિનાથ	વિપ્રામાતા	ત્રિજયરાજ	લીલુ કમળ
૨૨	નેમિનાથ	ચિત્રાદેવીમાતા	સમુદ્રત્રિજયરાજ	શ ખ
૨૩	પાર્શ્વનાથ	વામામાતા	અશ્વસેનરાજ	મર્પ
૨૪	મહાવીર	ત્રિશલામાતા	સિદ્ધાર્થરાજ	સિંહ

શ્રી સામાયિક ચૈત્યવંદન સૂત્ર. (અર્થ સહિત.)

—::—

૧ અથ નવકાર મંત્ર (પંચ મંગલ).

નમો અરિહંતાણું—પ્રાર ગુણે સહિત, અઠાર દોષ રહિત
અને કર્મના હણનાર અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર થાઓ.

નમો સિદ્ધાણું—આઠે કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષમાં પહોંચેલા અને
આઠ ગુણે સહિત સિદ્ધ ભગવાનને નમસ્કાર થાઓ.

નમો આચરિયાણું—છત્રીય ગુણે સહિત આચાર્ય ભગવાનને
નમસ્કાર થાઓ.

નમો ઉવજ્ઞયાણું—પચીસ ગુણે સહિત ઉપાધ્યાયજીને
નમસ્કાર થાઓ.

નમો લોએ સંવસાહુગું—લોકની અંદર રહેલા, સત્તાવીસ ગુણે
બિરાજમાન સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર થાઓ.

એસો પંચનમુક્કારો—એ ઉપર કહેલા પાંચ નમસ્કાર.

સંવપાવપ્પણાસણો—સર્વ પાપનો નાશ કરનાર છે.

મંગલાણું ચ સન્વેસિં—વગી સર્વ માંગલિકને વિષે,

પદમં હવઃ મંગલં—પહેલું મંગળ છે.

૨ અથ પંચિન્દ્રિય (ગુરુ સ્થાપના).

પંચિન્દ્રિયમંવરણો—ફરસ, રસ, દ્રાણ, અન્ન અને શ્રોત એ

પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવિધ વિષય તેના બસે બાવન વિકાર

તેને રોકનાર તે પાંચ ગુણ.

તહ નવવિહ—બંભયેર—ગુત્તિધરો—તથા નવ પ્રકારે શિયળ-

વ્રતની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તે નવ ગુણ.

ચઉવિહ—કસાય—મુકડો—ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર

કષાયથી છૂટા થયેલા તે ચાર ગુણ.

ઘઅ અઠ્ઠારસ—ગુણેહિં—મંજુતોનાના—એ (ઉપર કહેલા)

અઠાર ગુણે સહિત હોય.

પંચમહાવય—જુત્તો—જીવહિંસા ન કરવી, જૂઠું ન ખોલવું, ચોરી

ન કરવી, સ્ત્રીસેવન ન કરવું, પરિશ્રમ ન રાખવો, એ પાંચ

મહાવ્રતે સહિત હોય એ પાંચ ગુણ.

પંચવિહાયાર—પાલણુ—સમત્યો—જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને

વીર્ય એ પાંચ સ બંધી આચાર પાળવાને સમર્થ હોય તે

પાંચ ગુણ.

પંચસમિત્યો નિગુત્તો—ઠર્યા, ભાષા, એષણા, આદાનભંડમત્તનિક્ષે-

પણા અને પારિષ્ઠાપનિકા એ પાંચ સમિતિ તથા મનોગુપ્તિ,

વચનગુપ્તિ અને કાયગુપ્તિ એ ત્રણ ગુપ્તિ, એ આઠ બરા-
બર પાળે એ આઠ ગુણ.

છત્તીસગુણો ગુરુ મન્ન ॥ ૨ ॥—એ છત્તીસ ગુણે સહિત મારા
ગુરુ છે.

૩ અથ ઈચ્છામિ ખમાસમણો (પ્રણિપાત).

ઈચ્છામિ ખમાસમણો—ક્ષમાએ સહિત સાધુજી ! હું ઈચ્છું છું.
વંદિઉં જનશિખરને નિસીહિઆએ—શરીરની ચક્તિવડે પાપ-
વ્યાપારનો નિષેધ કરીને વાંદવાને.

મત્યએણ વંદામિ—મસ્તકવડે તમસ્કાર કરું છું.

૪ અથ સુગુરુને સાતા સુખ પૃચ્છા.

ઈચ્છકાર સુહરાધ સુહદેવસિ—ઈચ્છાએ કરીને સુખે રાત, સુખે
દિવસ.

સુખ તપ શરીર નિરાખધ—સુખે તપ, રોગ રહિત શરીર.
સુખ સંજમજત્રા નિર્વહોછોજી—સુખે સંજમયાત્રામાં પ્રવર્તો
છો જી. (એમ ઈચ્છું છું.)

સ્વામિ સાતા છે જી ? ભાતપાણીનો લાભ દેજો જી.

૫ અથ ઈરિયાવહિયં.

ઈચ્છાકારેણ—ઈચ્છાએ કરી.

સંહિસહ ભગવન્—હે ભગવન્ આદેશ આપો તો

ધરિયાવહિયં પડિક્કમામિ—માર્ગમાં ચાલતાં જે પાપ લાગ્યું હોય

તેથી નિવર્તું. ત્યારે ગુરુ આદેશ આપે કે નિવર્તો.

ધમ્મં ધમ્મમિ પડિક્કમિઉં—પછી શિષ્ય કહે કે આજ્ઞા પ્રમાણ છે.

પાપથી નિવર્તવાને ધમ્મં છું.

ધરિયાવહિયાએ—જવા આવવાના માર્ગમાં

વિરાહણાએ—વિરાધના થઇ હોય.

ગમણાગમણે, પાણુકમણે—જતાં આવતાં કોઈ જીવ ચાંપવાથી,

બીયકમણે, હરિયકમણે—ધાન્યનાં બીજ ચાંપવાથી તથા લીલી
વનસ્પતિ ચાંપવાથી,

ઓસાઉત્તિંમ—પણુગદગ—ઠારના પાણીને, કીડીના દરને, પાંચ-

વર્ણી લીલ ફૂલને તથા કાચા પાણીને,

મટ્ટીમકકડાસંતાણા—સંકમણે—માટીને, કરોળીઆની બળને

પગે ચાંપવાથી

જ મે જીવા વિરાહિયા—જ મેં જીવોની વિરાધના કરી હોય.

એગિંદિયા—એક ઇન્દ્રિયવાળા તે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ,

વનસ્પતિ.

બેઇંદિયા—બે ઇન્દ્રિયવાળા તે કીડા, અળસીયા, પાણીના પૂરા વગેરે.

તેઇંદિયા—ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા માંકડ, કીડી, મંઠાડા વગેરે.

(૯)

અઊરિંદિયા—આર ઇંદ્રિયવાળા તે માખી, જમરા, ફૂલ, મચ્છર,
ડાંસ વગેરે.

પંચિંદિયા—પાંચ ઇંદ્રિયવાળા તે દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારઠી.

અભિહયા—આમા આવતાને હણ્યા હોય.

વત્તિયા—ધૂળે કરી ઢાંક્યા હોય.

લેસિયા—ભૂમિ સાથે મસજ્યા હોય.

સંઘાઘયા—માંહે.માંહે શરીરે શરીર એકઠાં કર્યાં હોય.

સંઘદિયા—થોડા સ્પર્શવડે પીડા કરી હોય.

પરિયાવિયા—પરિતાપ ઉપજાવ્યો હોય.

કિત્તામિયા—થકવીને મુડદાલ કીધા હોય

ઉદ્ધવિયા—ઉપદ્રવ કર્યો હોય (ત્રાસ ઉપજાવ્યો હોય).

ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા—એક સ્થાનકેથી બીજે સ્થાનકે
મૂક્યા હોય.

જીવિયાઓ વવરોવિયા—જીવિતવ્યથકી જૂઠા કર્યાં હોય.

તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં—તે મારું પાપ નિષ્ક્રમ થાઓ !

૬ અથ તસ્સ ઉત્તરી.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું—તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને,

પાયચ્છિત્તકરણેણું—તેની ગુરૂપાસે આલોચણા કરવાવડે,

વિસોદ્ધીકરણેણું—આત્માને શુદ્ધ કરવાવડે,

વિસક્ષીકરણેણું—આત્માને માયા, નિયાણુ ને મિથ્યાત્વએ ત્રણ
 સત્યથી રહિત કરવાવડે,
 પાવાણું કર્મમાણું—પાપકર્મને,
 નિગ્ધાયણદુઁએ—નાશ કરવાને અર્થે,
 કામિ કાઉસ્સગ્ગ—કાઉસ્સગ્ગ કરું છું.

૭ અથ અન્નતથ ઊસસિએણુ.

અન્નતથ ઊસસિએણું—નીચે લખેલા બાર આગારથી બીજ ઠેકાણે
 કાયાના વ્યાપારનો ત્યાગ કરું છું ઉંચો શ્વાસ લેવાવડે,
 નીસસિએણુ ખાસિએણું છીએણું—નીચો શ્વાસ ચૂકવાવડે,
 ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી,
 જંભાધએણું ઉરુએણું, વાયનિસગ્ગેણુ—બગાણું આવવાથી,
 ઓડકાર આવવાથી, વા સંચરવાથી,
 ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ—૧૧૧—તમ્ભર આવવાથી, પિત્તના
 ભેર મૂર્ચ્છા આવવાથી,
 સુહુમેહિ અંગસંચાત્તેહિં—સૂક્ષ્મ અંગના સંચારથી.
 સુહુમેહિં ખેલસંચાત્તેહિં—સૂક્ષ્મરીતે થૂંક અથવા કફ ગળવાથી,
 સુહુમેહિં દિટ્ઠીસંચાત્તેહિં—૧૨૧—સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિના સંચારથી.
 એવમાધએહિં આગારેહિં—આ પૂર્વોક્ત બાર આગાર આદિ
 લક્ષને બીજ આગારથી
 અભગ્ગે અવિરાહિએ—અખંડિત, અવિરાધિત (સંપૂર્ણ)

હુજા મે કાઉસગો—૥૩૥—મહારે કાઉસગ હોજે.

જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું—જ્યાં સુધી અરિહંત ભગવાનને

નમુકારેણું ન પારેમિ—૥૪૥—નમસ્કાર કરવાવડે ન પારં

તાવ કાયં—ત્યાં સુધી પોતાની કાયને,

કાણેણું મોણેણું કાણેણું—સ્થાનકવડે, મૌન રહેવાવડે,
ધ્યાનવડે

અપ્પાણું વોસિરામિ—(આત્માને) વોસિરાણું છું (પાપક્રિયાથી)

૮ અથ લોગસ્સ (નામસ્તવ).

લોગસ્સ ઉજ્જેઅગરે—લોકને વિષે (દેવળજ્ઞાનવડે) ઉદ્યોતને
કરનાર

ધમ્મતિત્થયરે જિણે—ધર્મતીર્થને કરનાર, રાગ દ્વેષને જીતનાર

અરિહંતે કિત્તધસ્સં—કર્મવૈરીને હણનારની કીર્તિ કરીશ.

ચઉવીસંપિ કેવલી—૥૧૥—(એ) ચોવીસ દેવળી અને બીજાઓની.

ઉસભમજિઅં ચ વદે—શ્રીકૃષ્ણમદેવ તથા અજિતનાથને
વાંદું છું.

સંભવ મહિણુંદણું ચ સુમર્થં ચ—સંભવનાથ, અભિનંદન
તથા સુમતિનાથને,

પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણું ચ ચંદપ્પહં વદે—૥૨૥—

પદ્મપ્રભપ્રભુ, રાગદ્વેષને જીતનાર સુપાર્શ્વનાથ અને ચંદ્ર-
પ્રભપ્રભુને વાંદું છું.

સુવિહિં ચ પુષ્પદંતં—સુવિધિનાથ (ખીજું નામ) પુષ્પદંતને,
સીઅલસિજ્જંસ-વાસુપુજ્જં ચ—શીતળનાથ, શ્રેયાંસનાથ,
અને વાસુપૂજ્યને,

વિમલમણંતં ચ જિણું—વિમળનાથ, અનંતનાથ અને રાગ-
દ્વેષને જીતનાર

ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ—૥૩૥—ધર્મનાથ તથા શાંતિનાથને વાંદું છું.
કુંથું અરં ચ મદ્ધિં—કુંથુનાથ, અરનાથ તથા મદ્ધિનાથને,
વંદે મુણિસુવયં નમિજિણું ચ—મુનિસુવ્રત તથા નમિનાથ
લગવાનને વાંદું છું.

વંદામિ રિદ્ધનેમિં—અરિષ્ટ નેમિનાથને વાંદું છું.

પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ—૥૪૥—પાર્શ્વનાથ તથા વદ્ધમાન
સ્વામીને વળી.

એવં મયે અભિથુઆ—એવી રીતે મેં સ્તવ્યા.

વિહુયરયમલા—જેઓએ કર્મરૂપ રજમેલ ટાળ્યા છે,

પહીણુજરમરણા—જેમણે જરા અને મરણનાં દુઃખ ખપાવ્યાં છે.

અઉત્તીસંપિ જિણુવરા, તિથ્યરા મે પસીયંતુ—૥ ૫ ॥ એ

ચોવિશે રાગદ્વેષને જીતનાર તીર્થંકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ.

કિત્તિય—વંદિય—મહિયા—જેમને ઇંદ્રાદિઠે સ્તવ્યા છે, વાંધા છે,
પૂજ્યા છે,

જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા—જેઓ લોકને વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ
થયા છે

આરૂઝ ખોહિલાભ—તેઓ (મને) રોગરહિતપણું અને સમ-
કિતનો લાભ,

સમાહિવરમુત્તમં હિંતુ—૥૬૥—પ્રધાન ઉત્તમ સમાધિ આપો.
ચદેસુ નિમ્મલયરા, આઠઞ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા—સર્વ
ચંદ્રથી અધિક નિર્મળ, સર્વ સૂર્યથી અધિક પ્રકાશ કરનાર,

સાગરવરગંભીરા—સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની પેઠે ગંભીર

સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ હિસંતુ—૥૭૥—એવા સિદ્ધ મને મોક્ષ આપો.

૯ મુહપત્તિના પચાસ ખોલ.

સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી સદ્દહુ. ૧ સમકિત મોહની, ૨ મિશ્રમો-
હની, ૩ મિથ્યાત્વ મોહની પરિહરં. ૪ કામરાગ પસ્નેહરાગ-૧ દૃષ્ટિ-
રાગ પરિહરં. ૭ સુદેવ ૮ સુગુર ૯ સુધર્મ આદરં, ૧૦ કુદેવ ૧૧ કુગુર
૧૨ કુધર્મ પરિહરં. ૧૩ જ્ઞાન ૧૪ દર્શન ૧૫ ચારિત્ર આદરં,
૧૬ જ્ઞાન ૧૭ દર્શન ૧૮ ચારિત્ર વિરાધના પરિહરં. ૧૯ મના-
ગુપ્તિ ૨૦ વચનગુપ્તિ ૨૧ કાયગુપ્તિ આદરં, ૨૨ મનહંડ ૨૩
વચનહંડ ૨૪ કાયહંડ પરિહરં. ૨૫

હાસ્ય ૧ રતિ ૨ અરતિ ૩ પરિહરં. હાથે હાથે પડિલેહવા.

અય ૪ શોક ૫ દુગંછા ૬ પરિહરં. જમણે હાથે પડિલેહવા.
કૃષ્ણલેશ્યા ૭ નીલલેશ્યા ૮ કાપોતશેલ્યા ૯ પરિહરં. માથા ઉપર
પડિલેહવા.

રસગારવ ૧૦ રિદ્ધિગારવ ૧૧ સાતાગારવ ૧૨ પરિહરં. મોઢે
પડિલેહવા.

માયાશલ્ય ૧૩ નિયાણુશલ્ય ૧૪ મિથ્યાત્વશલ્ય ૧૫ પરિહરં. છાતી
આગળ પડિલેહવા.

કોંચ ૧૬ માન ૧૭ પરિહરં. પૂઠે હાથે ખભે પડિલેહવા.

માયા ૧૮ લોભ ૧૯ પરિહરં. પૂઠે જમણે ખભે પડિલેહવા.

પૃથ્વીકાય ૨૦ અપકાય ૨૧ તેહકાયની જયણા કરં. ૨૨ હાથે
પગે પડિલેહવા.

વાહકાય ૨૩ વનસ્પતિકાય ૨૪ ત્રસકાયની રક્ષા કરં. ૨૫ જમણે
પગે પડિલેહવા.

તે મધ્યે સાધુ શ્રાવણે ૫૦ બેલ કહેવા અને લેશ્યા ૩ શલ્ય
૩ કષાય. ૪ એ દસ સિતાય ૪૦ બેલ સાધ્વી શ્રાવિકાએ કહેવા.

૧૦ અથ કરેમિ ભંતે (સામાયિકનું પરચક્રખાણું).

કરેમિ ભંતે સામાયિક—હે ભગવાન હું કરં છું સમતારૂપ
સામાયિક.

સાવજ્જં જોગં પરચક્રખામ—પાપસાહત યોગ ત્યાગ કરં છું.

જવ નિયમ—જ્યાં સુધી તે નિયમને

પજ્જુવાસામિ—સેવું ત્યાં સુધી.

દુવિહું—મે ભેદે—(કરવું નહીં, કરાવવું નહીં તે.)

તિવિહેણું—તણ ભેદે—(મન, વચન, કાયા તેણે કરી.)

મણેણું વાયાએ કાએણું ન કરેમિ ન કારવેમિ—મન, વચન,
કાયાએ કરીને ન કરું, ન કરાવું.

તસ્સ ભ તે પડિક્કમામિ—હે ભગવંત! તેથી હું નિવર્તું છું.

નિંદામિ ગરિહામિ—નિંદું છું, ગુરૂની સાક્ષીએ વિશેષ નિંદું છું.

અપ્પાણ વોસિરામિ—આત્માને વોસિરાવું છું.

૧૧ અથ સામાઈઅ વયજુતો (સામાયિક
પારવાનું).

સામાઈઅવયજુતો—સામાયિક પ્રતથી યુક્ત

જવ મણે હોઈ નિયમસંજુતો—જ્યાં લગી મન નિયમે સંયુક્ત
હોય ત્યાં સુધી

છિન્નઞ્ચ અસુહં કમ્મ—અશુભ કર્મને છેદ.

સામાઈઅ જત્તિયાવારા ॥ ૧ ॥—જેટલી વાર સામાયિક કરે
તેટલી વાર

સામાઈઅમિ ઉ કથે—ત્રણી સામાયિક કરતી વખતે

સમણે ઇવ સાવઓ હવઈ જગહા—જે માટે સાધુની પેરે
 શ્રાવક હોય,
 એએણ કારણેણ, બહુસો સામાયિક કુજળાારા—એ કારણ-
 થથી ઘણી વાર સામાયિક કરવાં.

સામાયિક વિધિએ લીધું, ત્રિધિએ પાર્યું, ત્રિધિ કરતાં જે
 કાઈ અત્રિધિ હુઓ હોય, તે સવિ હુ મન, વચન, કાયાએ કરી મિ-
 ચ્છામિ દુકકડં. દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના, એવં
 ૩૨ દોષમાં જે કાઈ દોષ લાગ્યો હોય તે સવિ હુ મન, વચન,
 કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકકડં.

૧૨ સામાયિકમાં ત્યજવાના બત્રીશ દોષ.

દશ મનના.	દશ વચનના.	બાર કાયાના.
વૈરી દેખી રોષ કરે. અત્રિવેક ચિંતવે. અર્થ ન ચિંતવે. મનમાં ઉદ્વેગ ધરે. યસની વાંછા કરે. વિનય ન કરે. ભય ચિંતવે. વ્યાપાર ચિંતવે. કુળનો સંદેહ રાખે. નિયાણું કરે.	કુવચન બોલે. હુંકારા કરે. પાપઆદેશ આપે. લવારો કરે. કલહ કરે. આવો બચ્ચો કહે. ગાળો બોલે. બાળક રમાડે. ત્રિકથા કરે. હાંસી કરે.	આસન ચપળ હોય. ચારે દિશાએ જુઓ. સાવધ કામ કરે. આળસ મરડે. અવિનયે બોલે. ઝોડું લઈ બેસે. મેલ ઉતારે. ખરજ ખણે. પગ ઉપર પગ ચઢાવે. અંગ ઉઘાડું મૂકે. અગ ઢાંકે. ઉઘે.

૧૩ સામાયિક લેવાનો વિધિ.

- ૧ પ્રથમ હંથે આસને પુસ્તક પ્રમુખ મૂકવું.
- ૨ શ્રાવક શ્રાવિકાએ કટાસણું, મુહપત્તિ, ચરવળો લઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી, જગ્યા પૂંજી કટાસણા ઉપર બેસવું.
- ૩ મુહપત્તિ હાથા હાથમાં મુખ પાસે રાખી જમણો હાથ સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખવો.
- ૪ એક નવકાર ગણી, પંચિંદિઅ કહી, ખમાસમણ દઈ, ઇરિયાવહિયં, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નતથ ઊસસિએણું કહી, એક લોગત્સ અથવા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી પ્રગટ લોગત્સ કહેવો.
- ૫ પછી ખમાસમણ દઈ, ઇંચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક મુહપત્તિ પડિલેહુ ? ઇંચ્છં, એમ કહેવું.
- ૬ પછી મુહપત્તિ તથા અંગની પડિલેહણના પચાસ બોલ કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી.
- ૭ પછી ખમાસમણ દઈ ઇંચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાહુ ? ઇંચ્છં.
- ૮ વળી ખમાસમણ દઈ ઇંચ્છં સામાયિક ઠાઉં ? ઇંચ્છં.
- ૯ એમ કહી, બે હાથ જોડી, એક નવકાર ગણી, ઇંચ્છાકારી ભગવન્ પચ્ચાય કરી સામાયિક હંડક ઉચ્ચરાવોજી.
- ૧૦ પછી વડિલ કરેમિ જાંતે કહે.

- ૧૧ પછી ખમાસમણ હઈ ઈચ્છાંબેસણે સંદિસાહું ? ઇચ્છં, કહી
 ૧૨ ખમાં ઇચ્છાંબેસણે ઠાઉં ? ઇચ્છં, કહી ખમાં ઇચ્છાં
 સજ્જાય સંદિસાહું ? ઇચ્છં, કહી ખમાં ઇચ્છાં સજ્જાય
 કરું ? ઇચ્છં, એમ કહેવું.
 ૧૩ પછી ત્રણ નવકાર ગણી બે ધડી સજ્જાયધર્મધ્યાન કરવું

૧૪ સામાયિક પારવાનો વિધ.

- ૧ ખમાસમણ હઈ ઈરિયાવહિ પડિક્કમવાથી યાવત્ લોગસસ
 સુધી કહેવું.
 ૨ પછી ખમાં ઇચ્છાં મુહપતિ પડિલેહું ? ઇચ્છં, એમ કહી
 મુહપતિ પડિલેહવી.
 ૩ વળી ખમાં ઇચ્છાં સામાયિક પારું ? યથાશક્તિ.
 ૪ વળી ખમાં ઇચ્છાં સામાયિક પાયું, તહત્તિ, એમ કહેવું.
 ૫ પછી એક નવકાર ગણી જમણે હાથ ચરવળા અથવા કટાસણા
 ઉપર સ્થાપી, સામાયિક વચબુતો કહેવો.
 ૬ પછી જમણે હાથ સ્થાપના સન્મુખ સવળો રાખીને એક
 નવકાર ગણવો.

૧૫ અથ જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન.

જગચિંતામણિ જગનાહ—જગતના જીવોને ચિંતામણિ રત્ન
 સમાન અને જગતના જીવોના નાથ.

જગગુરુ જગરકખણુ—જગતના જીવોના ગુરુ અને જગતના જીવોના રક્ષક.

જગખંધવ જગસત્યવાહ—જગતના જીવોના ભાઈ અને સાધુ પ્રમુખ જગજનના સાર્થવાહ.

જગભાવવિચકખણુ—જગતના પદાર્થોના રહસ્ય દર્શાવવાને વિષે વિચક્ષણુ.

અદ્ભુતવયસંઠવિચરવ—અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ભરતેશ્વરે સંસ્થાપિત કર્યાં છે બિંબ જેનાં.

કમ્ભદ્ભુવિણાસણુ—જ્ઞાનાવરણાદિક આઠ કર્મોનો નાશ કરનાર.

ચતુર્વીસંધિ જિણુવર—એવા ચોવીસે જિનવર.

જયંતુ અપ્પડિહયસાસણુ—૧૧૧—ત્રણી કોઠથી નહીં રાક્ષસ એવું શાસન છે જેનું એવા, જયવંતા વર્તે.

કમ્ભભૂમિહિં કમ્ભભૂમિહિં—અસિ, મધી અને કૃષિરૂપ કર્મ જ્યાં વર્તે છે એવાં કર્મભૂમિનાં પંદર ક્ષેત્રને વિષે.

પઠમસંધયણુ—પ્રથમ (વજ્રરૂપભતારાચ) સંધયણુવાળા.

ઉકડોસય સત્તરિસય—ઉત્કૃષ્ટપણે એકસો સિત્તેર.

જિણુવરાણુ વિહરંત લખ્ખભધ—તીર્થંકર કેવો વિચરતા લાભે.

નવકોડિહિં કેવલિણુ—નવ કોડ કેવળજ્ઞાની મહારાજ.

કોડિસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મઘ—નવ હજાર કોડ સાધુ (જિનારૂં ગમથી) બહીએ.

સંપદ જિણવર વીસ મુણિ—હાલમાં સીમંધરસ્વામી પ્રમુખ
વીસ જિનવર અને મુનિ.

મિહું કોડિહિં વરનાણુ—એ કોડ પ્રધાન ઠેવલજ્ઞાનના ધરનાર.
સમણહ કોડિ સહસદુઅ—એ હજાર કોડ સાધુઓ (હોય તેઓની).
શુણિજ્જઘ નિચ્ચ વિહાણિ—૧૨૧—નિત્ય પ્રભાતે સ્તવના કરીએ.
જયઉ સામીય જયઉ સામીય—જયવંતા વર્તો સ્વામી, જય-
વંતા વર્તો.

રિસહ સત્તુંજિ—સ્વામી ઋષભદેવ શ્રી ચતુર્જય ઉપર.
ઉજિજંતિ પહુ નેમિજિણુ—શ્રીગિરનારજી ઉપર પ્રભુ નેમિજિન.
જયઉ વીર સમ્યઉરિમંડણુ—સાચો નગરના આભૂષણ રૂપ
શ્રી મહાવીરસ્વામી જયવંતા વર્તો.

ભરઅચ્છહિં મુણિસુવ્વય—ભર્ય શહેરમાં શ્રીમુનિસુવ્રત સ્વામી.
મુહરિપાસ દુહદુરિઅખંડણુ—મુહરિ ગામના નાયક શ્રી પાર્શ્વ-
નાથ, એ જિનપંચક દુઃખ અને પાપનો નાશ કરનાર છે.
અવર વિદેહિં તિત્થયરા—બીજા પાંચ મહાવિદેહને વિષે જે
તીર્થેકરો.

ચિહું દિસિ વિદિસિ જિં ઠેવિ—ચાર દિશાઓ અને ચાર વિદિ-
શાઓ એટલે ખૂણાઓમાં જે ઠાઈ પણ.

ફીઆણાગય સંપદઅ—અતીત, અનાગત અને વર્તમાનકાળ
સંબંધી.

- ૧૮ વંદુ જિણુ સંવેવિ—૧૩૧—સર્વ તીર્થકર દેવને હું વાંદું છું.
 સત્તાણુવંદુ સહસ્સા, લક્ષ્મી છપ્પન અદુ કોડીઓ; અત્તિસય
 બાસિઆઈ, તિઅત્તોએ ચેઈએ વંદુ—૧૪૧—આઠ કોડ છપ્પન
 લાખ સત્તાણું હજાર ખત્રીસો અને ખ્યાસી ત્રણ લોકને
 વિષે જિનપ્રાસાદ છે તેને હું વાંદું છું.
- ૧૯ પનરસકોડિસયાઈ—૫૬૨સેં કોડ અને
 કોડી બાયાલ લક્ષ્મી અડવત્તા—ચેંતાલીસ કોડ, અદુવન લાખ
 છત્રીસ—સહસ—અસિઈ—છત્રીસ હજાર એંશી.
 સાસયખિંબાઈ પણુમાભિ—૧૫૧—શાશ્વતાં જિનખિંબ છે
 તેઓને હું પ્રણમું છું.

૧૬ અથ જં કિંચિ.

- જં કિંચિ નામતિત્યં—જે કાઈ નામતીર્થ હોય.
 ૨૦ સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ—સ્વર્ગ, પાતાળને મનુષ્યલોકમાં.
 અઈ જિણુખિંબાઈ—જે જિનેશ્વરનાં ખિંબો હોય.
 તાઈ સંવાઈ વંદાભિ—તે સર્વને હું વાંદું છું.

૧૭ અથ નમુત્થુણું (શકસ્તવ).

- ૨૧ નમુત્થુણું અરિહંતાણું—નમસ્કાર થાઓ, અરિહંતને
 ભગવંતાણું—ભગવંતને.

આઈગરાણું—ધર્મની શરૂઆત કરનારને.

તિથયરાણું—તીર્થના સ્થાપનારને.

સયં સંબુદ્ધાણું—પોતાની મેળે બોધ પામેલા છે તેમને.

પુરિસુત્તમાણું પુરિસસીહાણું—પુરુષને વિષે ઉત્તમને, પુરુષને વિષે સિંહ સમાનને.

પુરિસવરપુંડરીઆણું—પુરુષને વિષે ઉત્તમ પુંડરીક કમળ સરખાને.

પુરિસવરમંધહત્થીણું—પુરુષમાંહે પ્રધાન મંધહસ્તિ જેવા છે તેમને.

લોગુત્તમાણું—લોકમાં ઉત્તમને.

લોગનાહાણું—લોકના નાથને.

લોગહિઆણું—લોકના હિત કરનારને.

લોગપદ્ધવાણું—લોકમાં દીવા સમાનને.

લોગપન્નજ્ઞઅગરાણું—લોકને વિષે પ્રકાશ કરનારને.

અભયદયાણું—અભયદાનના દેવાવાળા છે તેમને.

અકબુદયાણું—(શ્રુતજ્ઞાનરૂપ) અક્ષુના આપનારને.

મગ્ગદયાણું—(મોક્ષ) માર્ગ આપનારને.

સરણુદયાણું—સરણુ આપનારને.

બોહિદયાણું—સમક્ષિત આપનારને.

ધમ્મહયાણું—ધર્મ આપનારને.

ધમ્મદેસયાણું—ધર્મના ઉપદેશ કરનારને.

ધમ્મનાયગાણું—ધર્મના નાયકને.

ધમ્મસારહીણું—ધર્મના સારથીને.

ધમ્મવરચાઉરંત—ચાર ગતિના અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મ

ચક્કવટ્ટીણું—ચક્કવત્તી ને.

અપ્પહિહયવરનાણું—કામથી હણાય નહિ એવા ઉત્તમ કેવળ-
જ્ઞાન અને

દંસણધરાણું—કેવળ દર્શનના ધરનારને.

વિઅદ્દછઉમાણું—વીત્યું છે છદ્મસ્થપણું તેમને.

જિણાણું—રાગ દ્વેષના જીતનાર (તથા)

જવયાણું—જીતાડનારને.

તિન્નાણું તારયાણું—(સંસારસમુદ્રથી) તરેલા છે અને બીજને
તારનાર છે તેમને.

બુદ્ધાણું બોહયાણું—તત્ત્વના જણનારને, તત્ત્વના જણાવનારને.

મુત્તાણું મોઅગાણું—(કર્મથી) મૂકાયલાને (તથા) મૂકાવનારને.

સંવન્નૂણું સંવહરિસીણું—સર્વ જણનારને, સર્વ દેખનારને.

સિવ—ઉપદ્રવ રહિત,

મયલ્લ—મર્યાદા—મણુંત—મકુખય—અચળ, રોગ રહિત, અનંત,

અક્ષય;

મન્વાખાહ—અન્યાખાધ,

મપુણરાવિત્તિ—જ્યાથી ફરીથી પાછા આવવું નથી,

સિદ્ધિગઘનામધેય—એવી સિદ્ધિ ગતિ છે નામ જેતું,

ઠાણું સંપત્તાણું—એવા સ્થાનને પામેલાને

નંમા જિણાણું—જિનને નમસ્કાર થાઓ.

જિઅભયાણું—ભયના જીતનારને.

જે અ અધ્યા સિદ્ધા—જેઓ ભૂતકાળને વિષે મોક્ષે પહોંચ્યા.

જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે—જેઓ અનાગતકાળે સિદ્ધ થશે.

સંપર્ધ અ વટ્ટમાણા—વર્તમાનકાળને વિષે વર્તતા,

સન્વે તિવિહેણ વંદામિ—એવા સર્વ દ્રવ્યજિનોને મન, વચન,
કાયાએ કરી હું વાંદું છું.

૧૮ અથ જવંતિ ચેઘઆઈ.

જવંતિ ચેઘઆઈ—જેટલી જિનપ્રતિમા હોય.

ઉડે અ—ઉર્ધ્વલોકને વિષે વળી,

અહે અ—અધોલોકને વિષે વળી,

તિરિઅણીએ અ—તિર્યઙ્ગલોકને વિષે વળી.

સન્વાઈ તાઈ વદે—તે સર્વને હું વાંદું છું.

ઇહ સંતો—અહીં રહો છો.

તત્થ સંતાઈ—ત્યાં છે તેને.

૧૯ અથ જવંત કેવિ સાહુ.

જવંત કેવિ સાહુ—જેટલા કાઠ પણ સાધુઓ.

ભરહેરવય—પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત,

મહાવિદેહે અ—પાંચ મહાવિદેહ એ પંદર ક્ષેત્રમાં.

સંવેસિં તેસિં પણુઓ—તેઓ સર્વને હું નમ્યો.

તિવિહેણુ—મન, વચન, કાયાએ કરીને.

તિહંડવિરયાણું—૧૧૧—ત્રણ હંડથી નિવર્તેલાને.

૨૦ અથ પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર.

નમોઽર્હત્—નમસ્કાર થાઓ અરિહંત ભગવાનને,

સિદ્ધાચાર્યો—સિદ્ધ ભગવાનને, આચાર્ય ભગવાનને,

પાર્વ્યાય—સર્વ—સાધુભ્યાઃ—ઉપાર્વ્યાયને અને સર્વ સાધુઓને.

૨૧ અર્થ ઉપસર્ગહર સ્તવન.

ઉવસગ્ગહરં—ઉપસર્ગનો હરનાર

પાસં—પાર્શ્વ નામનો યક્ષ છે સેવક જમનો એવા

પાસં વંદામિ—શ્રી પાર્શ્વનાથ મહારાજને હું વાંદું છું.

કમ્મઘણુમુક્કં—કર્મના સમૂહથી મુક્તને.

વિસહરવિસનિનાસં—સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કર-

નારને.

મંગલકલાણુઆવાસં—૧૧૧—મંગળ અને કલ્યાણના ધરને.
 વિસહરપુલિંગમંતં—વિષધરસ્કુલિંગમંત્રને
 કંઠે ધારેઈ—કંઠને વિષે ધારણ કરે.
 જો સયા માણુઓ—જો માણસ હમેશાં.
 તસ્સ ગહ—રોગ—મારી—તેના ગ્રહ, રોગ, મરણી,
 હુદુજરા જંતિ ઉવસામં—૧૧૨—દુષ્ટ તાવ શાંતિને પામે છે.
 ચિદૃઉ દૂરે મંતો—(એ) મંત્ર દૂર રહે.
 તુજઝ પણામેવિ—તમને નમસ્કાર કરવો તે પણ
 બહુકલો હોઈ—ધણું ફળ આપનાર છે.
 નરતિરિએસુવિ જીવા—મનુષ્ય તિર્યચને વિષે પણ જીવો
 પાવંતિ ન દુકખદોગચ્ચં—૧૧૩—દુઃખ દારિદ્ર નથી પામતા.
 તુહ સમ્મત્તે લધ્ધે—તમારું સમ્યક્ત્વદર્શન પામે છો.
 ચિંતામણિ—ચિંતામણિ રત્ન (અને)
 કુપ્પપાયવખ્ખહિએ—કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું
 પાવંતિ અવિગ્ધેણું—વિધ્નરહિતપણે પામે છે.
 જીવા અયરામરં ઠાણું—૧૧૪—(ભવ્ય)જીવો અજર અમર સ્થા-
 નને (મેક્ષને)
 ઇઅ સંથુઓ મહાયસ—એ પ્રમાણે હે મહાયશ! સ્તુતિ કરી.
 ભત્તિખ્ખરનિખ્ખરેણુ—ભક્તિના સમૂહે પૂર્ણ ભરેલા.

હિઅએણુ તા—હૃદયે કરીને, તે કારણુ માટે

દેવ દિજ્જ—હે દેવ ! આપો,

બોહિં ભવે ભવે—યોધિબીજ જન્મોજન્મને વિષે

પાસજિણુચંદ-||પા||—હે પાર્શ્વ જિનચંદ્ર !

૨૨ અથ જયવીયરાય (પ્રાર્થના).

જય વીયરાય જગગુરુ—જય પામે હે વીતરાગ, હે જગતના ગુરુ !

હોઉ મમં તુહ પભાવઓ—હોજો મને તમારા પ્રભાવથી

ભયવં ભવનિન્વેઓ—હે ભગવંત ! ભવતું ઉદાસપણું

મગ્ગાણુસારિયા ઇદુંદલસિદ્ધિ-|| ૧ ||—માર્ગાનુસારીપણું

ઈચ્છેલા ફળની સિદ્ધિ,

લોગવિરૂદ્ધચાઓ—લોકવિરૂદ્ધનો ત્યાગ,

ગુરુજણુપૂઆ—(માતાપિતાદિક) ગુરુજનની સેવા

પરત્યકરણું ચ—વળી પરોપકાર કરવો તે,

સુહગુરુજોગો—શુદ્ધ ગુરુનો મેળાપ,

તવ્વચણુસેવણા—તેમના વચનનો અંગીકાર (તે સર્વે)

આભવમખંડા-||રા||—જ્યાં સુધી મારે ભવ કરવા પડે ત્યાં સુધી

અખંડ હોજો.

વારિજ્જઘ—નિષેધ્યું છે જો કે

નિયાણુખંધણું—નિયાણાનું બાંધવું

વીઞ્ઞરાય તુહ સમઞ્ઞે--હે વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાંતમાં
તહવિ મમ હુઞ્ઞજ સેવા--તો પણ મારે હોઞ્ઞે સેવા
ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણું-૧૧૩૧--ભવોભવને વિષે તમારા
ચરણની.

દુઃખખઞ્ઞો--શરીર ઞ્ઞને મન સંખંધી દુઃખનો ક્ષય,
કમ્મખઞ્ઞો સમાહિમરણું ચ--આહ કમ્મનો નાથ, સમાધિ
મરણ વળી

બોહિલાભો અ સંપજ્ઞઉ--બોધબીજનો લાભ પ્રાપ્ત થાઞ્ઞો.
મહ ઞ્ઞેઞ્ઞં તુહ નાહ--મારે ઞ્ઞે (ચાર બાબતો) હે નાથ ! તમને
પણામકરણેણું-૧૧૪૧ પ્રણામ કરવે કરી

સર્વ-મંગલ-માગદય--સર્વ માંગલિકમાં માંગલિક,
સર્વ-કલ્યાણ-કારણ--સર્વ કલ્યાણનું કારણ,
પ્રધાનં સર્વ-ધર્માણું--સર્વ ધર્મોમાં મુખ્ય,
જનં જયતિ શાસનં-૧૧૫૧--ઞ્ઞેણું જૈનશાસન જયવંતુ વર્તે છે.

૨૩ અથ અરિહંત ચેઽઞ્ઞાણું (ચૈત્ય સ્તવ).

અરિહંતચેઽઞ્ઞાણું--અરિહંતની પ્રતિમાઞ્ઞોને (વંદનાદિ અર્થે)
કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં-૧૧૬૧--હું કાઉસ્સગ્ગ કરું છું.

વંદણવત્તિઆઞ્ઞે--વાંદવાને નિમિત્તે,
પૂઞ્ઞણવત્તિઆઞ્ઞે--પૂજવાને નિમિત્તે,

સકારવત્તિઆએ—સત્કારના નિમિત્તે,
 સન્માણવત્તિઆએ—સન્માનના નિમિત્તે,
 બોહિલાભવત્તિઆએ—બોધલાભના નિમિત્તે
 નિરૂપસગ્ગવત્તિઆએ—૥૨૥—(જન્મ જરા મરણના) ઉપસ-
 ગ્ગથી રહિત (મોક્ષરૂપ) સ્થાનક પામવાને નિમિત્તે,
 સદ્ધાએ, મેહાએ—શ્રદ્ધાએ, નિર્મળ બુદ્ધિએ,
 ધિઈએ ધારણાએ—ચિત્તની સ્થિરતાએ, ધારણાપૂર્વક,
 અણુપેહાએ, વર્તુમાણીએ—વારંવાર વિચારણાપૂર્વક, ચઢતે ભાવે
 કામિ કાઉસ્સગ્ગ—૥૩૥—હું કાઉસ્સગ્ગ કરું છું.

૨૪ ચૈત્યવંદન વિધિ.

૧ પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દેવાં. ૨ પછી ઇચ્છાકારેણ સંદિ-
 સહ લગવન્ ચૈત્યવંદન કરું ? ઈચ્છું, એમ કહેવું. ૩ પછી ચૈત્યવં-
 દન, જં કિંચિં કહી બે હાથ બેડી નાસિકા સુધી ઉંચા રાખી નમુ-
 ત્યુણું કહેવું. ૪ પછી જવંતિ ચેઇઆઇ કહી, ખમાસમણ દઈ
 જવંત ઢેવિ સાહુ, નમોઽહંત કહી સ્તવન કહેવું. પછી ૫ બે હાથ
 બેડી માથા સુધી ઉંચા રાખી જય વીયરાય કહેવા. ૬ પછી
 ઉમા થઈ અરિહંતચેઇઆણું કરૈમિ કાઉસ્સગ્ગ, અત્તથ ઊસસિ-
 એણું કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. ૭ પછી નમો અરિ-
 હંતાણું બેઢી, નમોઽહંતિસદ્ધાચારેપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ કહી એક
 થાય કહેવી.

૨૫ પરચૂરણુ બાબતો.

વીશસ્થાનક પદનાં નામ, ગુણુ સહિત—અરિહંતના ગુણુ
૧૨. સિદ્ધના ગુણુ ૮. પ્રવચનના ૪૫, આચાર્યના ૩૬ સ્થવીરના
૧૨. ઉપાધ્યાયના ૨૫. સાધુના ૨૭, જ્ઞાનના ૫૧. દર્શનના ૬૭.
વિનયના ૧૦. ચારિત્રના ૭૦ બ્રહ્મચર્યના ૯. ક્રિયાના ૨૫. તપના
૧૨. ગોચમના ૨૮. જિનપદના ૨૪. સંજમના ૧૮. જ્ઞાનપદના
૫૧. શ્રુતપદના ૮૪. તીર્થપદના ૨૦.

નવપદનાં નામ, ગુણુ સહિત—૧ અરિહંતના ૧૨. ૨
સિદ્ધના ૮. ૩ આચાર્યના ૩૬. ૪ ઉપાધ્યાયના ૨૫. ૫ સાધુના
૨૭. ૬ દર્શનના ૬૭. ૭ જ્ઞાનના ૫૧. ૮ ચારિત્રના ૭૦. ૯ તપના ૧૨.

ચાર ગતિનાં નામ—૧ દેવગતિ. ૨ મનુષ્યગતિ. ૩ તિર્યચ-
ગતિ. ૪ નરકગતિ.

પાંચ ઇંદ્રિયોનાં નામ—૧ રસઇંદ્રિય. ૨ રસઇંદ્રિય. ૩ ઘ્રાણુ-
ઇંદ્રિય. ૪ ચક્ષુઇંદ્રિય. ૫ શ્રોત્રઇંદ્રિય.

છ કાયનાં નામ—૧ પૃથ્વીકાય. ૨ અપ્કાય. ૩ તેજકાય.
૪ વાઉકાય. ૫ વતસ્પતિકાય. ૬ ત્વક્કાય.

ત્રણ યોગનાં નામ.—૧ મનયોગ. ૨ વચનયોગ. ૩ કાયયોગ.

ત્રણ વેદનાં નામ.—૧ સ્ત્રીવેદ. ૨ પુરુષવેદ. ૩ નપુંસકવેદ.

ચાર કષાયનાં નામ.—૧ ક્રોધ. ૨ માન. ૩ માયા. ૪ લોભ.

આઠ જ્ઞાનનાં નામ.—૧ મતિજ્ઞાન. ૨ શ્રુતજ્ઞાન. ૩ અવ-

જ્ઞાન. ૪ મનઃપર્થવજ્ઞાન. ૫ ઈવળજ્ઞાન. ૬ મતિઅજ્ઞાન. ૭ તઅજ્ઞાન. વિભંગજ્ઞાન.

આઠ કર્મનાં નામ.—૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ. ૨ દર્શનાવરણીય કર્મ. ૩ વેદનીયકર્મ. ૪ મોહનીયકર્મ. ૫ આયુઃકર્મ. ૬ નામકર્મ. ૭ ગોત્રકર્મ. ૮ અંતરાયકર્મ.

નવ તત્ત્વનાં નામ.—૧ જીવતત્ત્વ. ૨ અજીવતત્ત્વ. ૩ પુન્યતત્ત્વ. ૪ પાપતત્ત્વ. ૫ આશ્રવતત્ત્વ. ૬ સંવરતત્ત્વ. ૭ નિર્જરાતત્ત્વ. બંધતત્ત્વ. ૯ મોક્ષતત્ત્વ.

સાત વ્યસનનાં નામ.—૧ જીગાર. ૨ માંસાહાર. ૩ મદિરાન. ૪ વેશ્યાભોગ. ૫ જીવહિંસા. ૬ ચોરી. ૭ પરદારાસેવન.

પાંચ મહાવ્રતનાં નામ.—૧ પ્રાણાતિપાતવિરમણુવ્રત. ૨ શાવાહવિરમણુવ્રત. ૩ અદત્તાહનવિરમણુવ્રત. ૪ મૈથુનવિરમણુવ્રત. ૫ પરિશ્રદ્ધયરિમાણુવ્રત.

ચાર શરણુનાં નામ.—૧ અરિહંતભગવાનનું શરણુ. ૨ હ્રિભગવાનનું શરણુ. ૩ સર્વ સાધુનું શરણુ. ૪ ઈન્દ્રિયાધિષ્ઠિતનું શરણુ.

જિનરાજની નવ અંગે પૂજા કરવી તેન નામ—૧ જમણા તથા ડાબા પગને અંગુઠે. ૨ જમણા તથા ડાબા ઢીંચણે. ૩ જમણા તથા ડાબા કાંડે. ૪ જમણા તથા ડાબા ખભે. ૫ મસ્તકે. ૬ પાળે. ૭ કાંઠે. ૮ હૃદયે. ૯ નાભિએ.

ચાર દર્શનનાં નામ. ૧ ચક્ષુદર્શન. ૨ અચક્ષુદર્શન. ૩ અવ-
ધિદર્શન. ૪ કેવળદર્શન.

૨૬ પ્રભાતિયું.

પાસ થંખેશ્વરા સાર કર સેવકા, દેવ કાં એવડી વાર લાગે ?
ઢાડી કર જોડી દરબારઆગે ખડા, ઠાકુરા ચાકુરા માન માગે-પા. ૧
પ્રગટ થા પાસજી મેલી પડદા પરા, મોડ અસુરાણુને આપ છોડો;
મુજ મહીરાણુ મંજુષમાં પેસીને, ખલકના નાથજી બંધ ખોલો-પા. ૨
જગતમાં દેવ જગદીશ તું જગતો, એમ શું આજ જિનરાજ ઉંધે;
મોટા દાનેશ્વરી તેહને દાખીએ, દાનદે જેહ જગ કાળ મેધે-પા. ૩
ભીડ પડી જદવા જોર લાગી જરા, તત્ક્ષણ ત્રિકમે તુજ સંભાર્યો;
પ્રગટ પાતાળથી પલકમાં થક પ્રભુ, ભકત જન તેહનો ભય નિવાર્યો.
આદિ અનાદિ અરિહંત તું એક છે, દીનદયાળ છે કોણુ દુજો ?
ઉદયરત્ન કહે પ્રગટ પ્રભુ પાસજી, પામી ભયભંજનો એહ પૂજો-પા.

૨૭ ચૈત્યવંદનો.

૧

આજ દેવ અરિહંત નમું, સમરૂં તારૂં નામ;
જ્યાં જ્યાં પ્રતિમા જિનતણી, ત્યાં ત્યાં કરૂં પ્રણામ. ૧

ચત્રુંજય શ્રી આદિદેવ, નેમ નમું ગિરનાર;
તારંગે શ્રીઅજિતનાથ, આબુ ઋષભ બુહાર. ૨

અષ્ટાપદ ગિરિ ઉપરે, જિન ચોવીશે જોય;
મણિમય મૂરિત માનશું, જરતે જરાવી સોય. ૩

સમેતશિખર તીરથ વડું, જ્યાં વીશે જિનપાય;
વજ્રાગિરિવર ઉપરે, વીરજિનેશ્વર રાય. ૪

માંડવગઢનો રાજિયો, નામે દેવ સુપાસ;
ઋષભ કહે જિન સમરતાં, પહોંચે મનની આશ. ૫

૨

શ્રીશત્રુંજય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીઠે દુરગતિ વારે;
ભાવ ધરીને જે ચઢે, તેને ભવપાર ઉતારે. ૬

અનંત સિદ્ધતું એહ ઠામ, સકળ તીરથનો રાય;
પૂર્વ નવાણું રિખવદેવ, જ્યાં ઠવીયા પ્રભુ પાય. ૭

સૂરજ કુંડ સોહામણો, કવડ જક્ષ અભિરામ;
નાભિરાયા કુળ મંડણો, જિનવર કહું પ્રણામ. ૮

૩

જય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવનસ્વામી;
અષ્ટ કર્મરિપુ છતીને, પંચમીગતિ પામી. ૯

પ્રભુનામે આનંદકંઠ, —સુખસંપત્તિ લહીએ;
પ્રભુનામે ભવભયતણાં, પાતક સખ દહીએ. ૧૦

૩

ઐં હ્રીં વર્ણ જોડી કરીએ, જપીયે પારસનામ;
વિષ અમૃત થઇ પરિણમે, પામે અવિચળ ઠામ. ૩

૪

મહિનાથ ઓગણીશમા, જસ મિથિલા નયરી;
પ્રભાવતી જસ માવડી, ટાળે કર્મવયરી. ૧

તાત શ્રી કુંભ નરેસર, ધનુષ પચીશની કાય;
લંછન કળશ મંગલકર, નિરમમ નિરમાય. ૨

વરસ પંચાવન સહસતું એ, જિનવર ઉત્તમ આય;
પદ્મવિજય કહે તેહને, નમતાં શિવસુખ થાય. ૩

૫

આર ગુણ અરિહંતદેવ, પ્રણમીજ ભાવે;
સિદ્ધ આઠ ગુણ સમરતાં, દુઃખ દોહગ ખવે. ૧

આચારજ ગુણ છત્રીશ, પચવીશ ઉવઝાય;
સત્તાવીશ ગુણ સાધુના, જપતાં સુખ થાય. ૨

અષ્ટોત્તરશત ગુણ મળીએ, એમ સમરે નવકારે;
ધીરવિમલ પંડિતતણે, નય પ્રણમે નિત સાર. ૩

૬

પદ્મપ્રભુ ને વાસુપૂજ્ય, દાય રાતા કહીએ;
ચંદ્રપ્રભુ ને સુવિધિનાથ, દો ઉજવળ લહીએ. ૧

મહિનાથ ને પાર્શ્વનાથ, દો નીલા નિરખ્યા;
મુનિસુવ્રત ને નેમનાથ, દો અંજન સરીખા. ૨

સોળે જિન કંચનસમાએ, એહવા જિન ચોવીથ;
ધીરવિમળ પંડિતતણો, જ્ઞાનવિમળ કહે શિષ્ય. ૩

૨૮ સ્તવનો.

૧

સિદ્ધાચળ ગિરિ ભેટ્યારે, ધન્ય ભાગ્ય હમારાં.
એ ગિરિવરનો મહિમા મોટો, કહેતાં ન આવે પાર;
રાયણ રૂઝ સમોસયા સ્વામી, પુરવ નવાણું વારારે. ૧૦ ૧

મૂળનાયક શ્રી આદિ જિનેશ્વર, ચહમુખ પ્રતિમા ચાર;
અષ્ટ દ્રવ્યશું પૂજે ભાવે, સમઠિત મૂલ આધારારે. ૧૦ ૨

ભાવ ભક્તિશું પ્રભુગુણ ગાતાં, અપના જનમ સુધાર્યાં;
યાત્રા કરી ભવિજન મુખ ભાવે, નરક તિર્યંચગતિ વાર્યારે. ૧૦ ૩

દૂર દેશાંતરથી હું આળ્યો, શ્રવણ સુણી મુણ તારા;
પતિતઉદ્ધારણ બિરૂદ તુમારો, એ તીરથ જગ સારારે. ૧૦ ૪

સંવત અઠાર બ્યાથી માસ આષાઢે, વહિ આઠમ ભોમવારા;
પ્રભુજીઠે ચરણપસાયે સંધર્મા, ખેમરતન પ્રભુ પ્યારારે. ૧૦ ૫

૩૬

૨

માતા મરદેવીના નંદ, દેખી તાહરી મૂરતિ મારૂં મન લોભાણુંજ;
મારૂં દીલ લોભાણુંજ, દેખી તારી મૂરતિ૦

કરુણાનાગર કરુણાસાગર, કાયા કંચનવાન;
ધોરી લાંછન પાઉલે કાંઈ, ધનુષ પાંચસે માન—માતા૦ ૧

ત્રિગટે બેસી ધર્મ કહંતા, સુણે પર્ષદા બાર;
યોજનગામિની વાણી મીઠી, વરસંતી જલધાર—માતા૦ ૨

ઉર્વશી રૂડી અપહરા ને, રામા છે મન રંગ;
પાયે નેપુર રણગ્રણે કાંઈ, કરતી નાટારંભ—માતા૦ ૩

તુંહિ બ્રહ્મા તુંહિ વિદ્યાતા, તું જગ તારણુદાર;
તુજ સરિખો નહિ દેવ જગતમાં, અડવડીઆ આધાર—માતા૦ ૪

તુંહિ બ્રાતા તુંહિ ત્રાતા, તુંહિ જગતનો દેવ;
સુર નર કિનર વાસુદેવા, કરતા તુજ પદસેવ—માતા૦ ૫

‘શ્રી સિદ્ધાયળ તીરથઢેરો, રાજા ઋષભ જિણુંદ;
કીર્તિ’ કરે માણેકમુનિ તાહરી, ટાળો ભવભયકુંદ—માતા૦ ૬

૩

ગોપીચંદ લડકા બાદલ બરસેરે કંચનમહેલમેં એ-રાગ.

જિનરામ તાબ, મલ્લિ બિરાજે ભોયણીગામમેં.

દેશ દેશકે જનુ આવે, પૂજા સરસ રચાવે;

મલ્લિ જિનેશ્વર નામ સમરકે, મનવંછિતકૃપા પાવેજ. જિ૦ ૧

ચતુર વરણકે તર નારી મિલ, મંગલગીત કરાવે;
જયજયકાર પંચધ્વનિ વાજે, સિરપર છત્ર ધરાવેછ. જિં ૨

હિંસક જન હિંસા તણ પૂજે, ચરણે શીષ નમાવે;
તું બ્રહ્મા તું હરિ સિવગ્રંથકર, અવર દેવ નહિ ભાવેછ. જિં ૩

કરુણારસ-ભર-નયન-કચોળે, અમૃતરસ વરસાવે;
વદન ચંદ્ર ચંકાર જ્યુ' નિરખી, તન મન અતિ હલસાવેછ. જિં ૪

આતમરાજ ત્રિભુવનતાજ, ચિદાનંદ મન ભાવે;
મહિજિનેશ્વર મનહર સ્વામી, તેરા દર્શ સુહાવેછ. જિં ૫

૪

ગિર્યા રે ગુણ તુમતણા, શ્રી વર્ધમાન જિનરાયારે;
સુણતાં શ્રવણે અમી ઝરે, મારી નિર્મળ થાયે કાયારે. ગિં ૧

તુમ ગુણ-ગણ-ગંગાજળે, હું ઝીઝી નિર્મળ થાઉંરે;
અવર ન ધંધો આહરું, નિશ્ચિત તોરા ગુણ ગાઉંરે. ગિં ૨

ઝીલ્યા જે ગંગાજળે, તે છીલર જળ નવિ પેસેરે;
જે માલતીફૂલે મોહિયા, તે બાવળ જઈ નવિ ઘેસેરે. ગિં ૩

એમ અમે તુમ ગુણગોઠશું, રંગે રાગ્યા ને વળી માગ્યારે;
તે ઠમ પર સુર આહરે ? જે પરનારીવથ રાગ્યારે. ગિં ૪

તું ગતિ તું મતિ આશરો, તું આલંબન મુજ પ્યારોરે;
ચાચકચશ કહે માહરે, તું જીવન જીવ આશરોરે. ગિં ૫

પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રણમીએ, જસ સુગંધી રે કાય;
કલ્પવૃક્ષ પરે તાસ, ઇંદ્રાણીનયન જે ભૂંગ પરે લપટાય. ૧

રોગઉરગ તુજ નવિ નડે, અમૃત જે આસ્વાદ;
તેહથી પ્રતિહત તેહ, માનું કોઈ નવિ કરે જગમાં તુમશું રે વાદ. ૨

વિગર ઘોઈ તુજ નિર્મળી, કાયા કંચનવાન;
નહિ પ્રસ્વેદ લગાર, તારે તું તેહને જે ધરે તાહરું ધ્યાન. ૩

રાગ ગયો તુજ મનથકી, તેહમાં ચિત્ર ન કોય;
રૂધિર આમીષથી રાગ, ગયો તુજ જનમથી દૂધસહોદર હોય. ૪

શ્વાસોશ્વાસ કમળસમે, તુજ લોકોત્તર વાત;
દેખે ન આહાર નિહાર, ચરમચક્ષુધ્રણી એહવા તુજ અવદાત. ૫

ચાર અતિશય મૂલથી, ઓગણીશ દેવના કીધ;
કર્મ ખપ્યાથી અગિયાર, ચોત્રીશ એમ અતિશયા સમવાયાંગે પ્રસિદ્ધ. ૬

જિન ઉત્તમ ગુણ ગાવતાં, ગુણ આવે નિજ અંગ;
પદ્મવિજય કહે એહ સમય પ્રભુ પાળજે, જેમ થાઉં અખય અભંગ. ૭

સમક્તિ-દ્વાર-ગભારે પેસતાંજી, પાપપડલ ગયાં દૂરરે;
મોહન મરૂદેવીનો લાડડોજી, દીઠો મીઠો આનંદપૂરરે. સમ૦ ૧

આયુવરજિત સાતે કર્મનીજી, સાગર ઢાડા ઢાડી હીનરે;
સ્થિતિ પ્રથમ કરાણે કરીજી, વીર્ય અપૂરવ મોગર હીનરે. સ૦ ૨

ભુંગળ ભાંગી આઘ કષાયનીજી, મિથ્યાતમોહની સાંકળ સાથરે;
 બાર હવાડયાં ચમ સંવેગનાંજી, અનુભવભવને બેઠો નાથરે. સ૦ ૩
 તોરણ બાંધ્યું જીવદયાતણુંજી, સાથીઓ પૂર્યો શ્રદ્ધા રૂપરે;
 ધૂપધટા પ્રભુ ગુણ અનુમોદનાજી, ધીગુણ મંગલ આઠ અનુપરે. સ૦ ૪
 સંવરપાણીએ અંગ પખાળીયાંજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ધ્યાનરે;
 આતમરૂચિ મૃગમદ મહમહેજી, પંચાચારકુસુમ પ્રધાનરે. સ૦ ૫
 ભાવપૂજાએ પાવન આતમાજી, પૂજો પરમેશ્વર પરમ પવિત્રરે;
 કારણજોગે કારજ નીપજેજી, ક્ષમાવિજય જિન-આગમ-રીતરે. સ૦ ૬

૨૯ અથ સ્તુતિઓ.

૧

અરિહંત નમો વળી સિદ્ધ નમો, આચારજ વાચક સાહુ નમો;
 દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર નમો, તપ એ સિદ્ધચક્ર સદા પ્રણમો. ૧
 અરિહંત અનંત થયા થાશે, વળી ભાવનિક્ષેપે ગુણ ગાશે;
 પડિકમણાં દેવવંદન વિધિશું, આબિલ તપ ગણણું ગણો વિધિશું. ૨
 છહરી પાળી જે તપ કરશે, શ્રીપાલતણી પરે ભવ તરશે;
 સિદ્ધચક્રને કુણ આવે તોલે ? એહવા જિનઆગમ ગુણ બોલે. ૩
 સાડા ચાર વરસે એ તપ પૂરો, એ કર્મવિહારણુ તપ શૂરો;
 સિદ્ધચક્રને મનમંદિર થાપો, નય વિમલેસર વર આપો. ૪

પ્રહ ઉઠી વંદું, ઋષભદેવ ગુણવંત; પ્રભુ બેઠા સોઢે, સમવ-
સરણુ ભગવંત; ત્રણ છત્ર બિરાજે, ચામર ઢાળે ઇંદ્ર; જિનના ગુણ
ગાવે, સુરનરનારીવૃંદ. ૧

શ્રી શત્રુંજય તીરથ સાર, ગિરિવરમાં જમ મેરૂ ઉદાર,
ઠાઠાર રામ અપાર; મંત્રમાંહી નવકારજ બાણું,
તારામાં જમ ચંદ્ર વખાણું, જળધર જળમાં બાણું;
પંખીમાં જમ ઉત્તમ હંસ, કુળમાંહી જમ રિખવનો વંશ,
નાભિતણે એ અંશ; ક્ષમાવંતમાં શ્રી અરિહંત,
તપશૂરા મુનિવર મહંત, શત્રુંજય ગિરિ ગુણવંત. ૧

મહાવિદેહ-ક્ષેત્રમાં સીમંધરસ્વામી, સોનાતું સિંહાસનજી,
રૂપાનાં ત્યાં છત્ર બિરાજે, રત્નમણીના દીવા દીપેજી;
કુંકુમવરણી ત્યાં ગહુંદી બિરાજે, મોતીના અક્ષર સારજી,
ત્યાં બેઠા સીમંધરસ્વામી, બોલે મધુરી વાણીજી;
કેશર ચંદન ભર્યાં કચોળાં, કરતૂરી બરાસેજી,
પહેલી પૂજા અમારી હોજે, ઉગમતે પરમાતેજી. ૧

૩૦ જગતમાં દેવ, ગુરુ અને ધર્મ એ ત્રણ
ઉત્તમ તત્ત્વો છે.

તેનું અહીં કિંચિત્ સ્વરૂપ પ્રશ્નોત્તર-રત્ન-ચિંતામણિ
ગ્રંથના આધારે લખવામાં આવ્યું છે.

૧ દેવતત્ત્વ.

પ્રશ્ન-૧ આ જગતમાં અનેક દેવ અને દેવીઓ છે તો કયા
દેવને માનવા પૂજવા કે જેથી આપણા આત્માનું કલ્યાણ થાય અને
મોક્ષ મેળવી શકાય ?

ઉત્તર-સત્ય દેવને માનવા પૂજવા અને તેમના કહેલાં શાસ્ત્રો
પ્રમાણે વર્તવાથી સહેજે મોક્ષ મેળવી શકાય છે.

પ્રશ્ન-૨ સત્ય દેવ કોને કહેવા ?

ઉત્તર-જે દેવ રાગ, દ્વેષ અને મોહ (અજ્ઞાન) રહિત હોય
અર્થાત્ બાર ગુણ સહિત, અઠાર દોષ રહિત, જેણે તપ, જપ,
વ્રત, પચ્ચક્રખાણુ આદિ અનેક પ્રકારનાં ઉત્તમ સાધનવડે આઠ
કર્મેમાંથી ચાર ઘાતી (આત્માના ગુણોના નાશ કરનાર) કર્મ ક્ષય
કર્યા હોય તેમને સત્ય દેવ માનવા.

બાર ગુણો પંચ પ્રતિક્રમણ બુદ્ધતા ચોથા પાનાથી જોઈ લેવા.

અઠાર દોષ નીચે પ્રમાણે છે-૧ દાતાંતરાય ૨ લાભાંતરાય ૩
ભોગાંતરાય ૪ ઉપભોગાંતરાય ૫ વીર્યાંતરાય ૬ હાસ્ય ૭ રતિ ૮

અરતિ ૯ ભય ૧૦ શોક ૧૧ દુઃખ ૧૨ કામ ૧૩ મિથ્યાત્વ
૧૪ અજ્ઞાન ૧૫ નિદ્રા ૧૬ અમૃત ૧૭ રાગ ૧૮ દ્વેષ-એ અઠાર
દૂષણો રહિત હોય.

ચાર ધાતી કર્મ નીચે પ્રમાણે-જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય,
મોહનીય અને અંતરાય. એ ઉપર કહેલાં દૂષણો રહિત હોય અને
જમણે કેવળ જ્ઞાન, કેવલદર્શન પ્રાપ્તક યુ હોય તેમને સત્ય દેવ માનવા.

પ્રશ્ન-તેવા દેવ કાણુ હોઈ શકે ?

ઉત્તર-શ્રી તીર્થંકર ભગવાનજ તેવા સત્યદેવ છે; બીજા નથી.

પ્રશ્ન-શંકર, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, વગેરે દેવ સત્ય દેવ કહેવાય કે નહીં ?

ઉત્તર-ઉપર બતાવેલા ગુણો સહિત અને દોષ રહિત તે દેવો
નથી તે તેમનાં ચરિત્ર, મૂર્તિઓ તથા તેમનાંજ શાસ્ત્રથી સિદ્ધ થાય
છે એટલે તેમને દેવ કેમ મનાય ? અર્થાત તેમને સત્ય દેવ તરીકે
માની શકાય નહીં, પરંતુ ઉપર બતાવેલા ગુણો જનામાં હોય અને
દૂષણો ન હોય તેમનેજ સત્ય દેવ તરીકે માની શકાય.

૨ ગુરુ તત્ત્વ.

પ્રશ્ન-૧ સત્ય ગુરુ કોને માનવા ?

ઉત્તર-જિનેશ્વર ભગવાનના કહેલાં શાસ્ત્રોને અનુસરીને ચાલે,
પાપથી બીએ, સાચો ઉપદેશ આપે, હિંસા, અસત્ય, ચોરી, સ્ત્રીગ-
મન અને ધન વગેરેના ત્યાગી હોય, નિરંતર શાસ્ત્રાધ્યયન કરતા હોય

તેમને સત્ય ગુરુ માનવા. જગતમાં ત્રણ પ્રકારના ગુરુ હોય છે—પહેલા પત્થરના નાવ સમાન પોતે તરી શકે નહીં એટલે દૂધે અને બીજાને દૂધાડે. બીજા કાગળના નાવ સમાન પોતે તરી શકે પણ બીજાને તારી શકે નહીં. ત્રીજા કાષ્ઠના નાવ સમાન પોતે તરે અને બીજાને પણ તારે, એવા ગુરુને માનવા જોઈએ.

૩ ધર્મ તત્ત્વ.

જ અધોગતિમાં જતા જીવોને અટકાવી ઉચ્ચ ગતિમાં લઈ જનાર અર્થાત્ ક્રમે કરીને મોક્ષમાં લઈ જનાર તેને ધર્મ કહીએ.

પ્રશ્ન-૧ તે ધર્મ શી રીતે મેળવી શકાય ?

ઉત્તર—પ્રથમ માગાનુસારીના પાંત્રીય બોલ જણી તે પ્રમાણે વર્તવાથી ધર્મ પામવાની યોગ્યતા આવે છે.

પ્રશ્ન-૨ ધર્મ કેટલા પ્રકારનો છે ?

ઉત્તર—મુખ્ય બે પ્રકારનો છે—એક આત્મિક ધર્મ અને બીજો વ્યાવહારિક ધર્મ.

પ્રશ્ન-૩ આત્મિક ધર્મ કેને કહેવાય ?

ઉત્તર—આત્માનું લક્ષણ-અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંત-ચારિત્ર, અનંત વીર્યાદિ છે તેમાં રમણ કરવું તે આત્મિક ધર્મ.

પ્રશ્ન-૪ વ્યાવહારિક ધર્મ કાને કહેવાય ?

ઉત્તર-દાન, શીયળ, તપ, અને ભાવનારૂપ ઉત્તમ પ્રકારની કરણી કરવી, જેવી કે-સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પૌષધ, દેવપૂજા, ગુરુભક્તિ, સ્વામીભક્તિ, તીર્થયાત્રા, રથયાત્રા વગેરે ધર્મકરણી શાસ્ત્રાનુસારે કરવી તે વ્યાવહારિક ધર્મ.

ચરિત્ર મહિમા.

(તોટક છંદ.)

જન મહાનતણાં જીવનો પઠીને,^૧
અનુસરતાં મહાન તમેય થશો;
ભવપંથ વિકટ અતિ તેહ પરે.^૨
પગલાં નવલાં^૩ પણ મૂકી જશો.

પુસ્તક વાંચનાર પ્રેમીને ધ્યાનમાં રાખવા હાયક અગત્યની સૂચના.

- ૧ પુસ્તકને થૂંક લગાડવું નહિ.
- ૨ પુસ્તકને અશુદ્ધ વાંચવું નહિ.
- ૩ પુસ્તકને પાસે રાખી વાછૂટ કરવી નહિ.
- ૪ પુસ્તકને પગ લગાડવો નહિ.
- ૫ પુસ્તકને પટકવું નહિ.
- ૬ પુસ્તકને પાસે રાખી ભોજન કરવું નહિ.
- ૭ પુસ્તકને પાસે રાખી પેશાબ કરવો નહિ.
- ૮ પુસ્તકનો અક્ષર થૂંકથી નસવો નહિ.
- ૯ પુસ્તક ઉપર ખેસવું કે સૂવું નહિ.
- ૧૦ પુસ્તકને પાસે રાખી ઝાટો કરવો નહિ.
- ૧૧ પુસ્તકનો અગ્નિથી નાશ કરવો નહિ.
- ૧૨ પુસ્તકનો પાણીથી નાશ કરવો નહિ.
- ૧૩ પુસ્તકનો ફાડીને કે બીજા કોઈ પણ પ્રકારે નાશ કરવો નહિ.

કેવી રીતે વાંચવું ?

- ૧ આંખો ખેંચવી પડે એવા થોડા અજવાળામાં કદી વાંચવું નહિ.
- ૨ વાંચતી વખતે તમારું માથું હમેશાં ઊંધું રાખવું.
- ૩ આ વાત કદી ભૂલતા નહિ કે તમારી આંખની કિંમત ઠોઠ પણ ચોપડી કરતાં વધારે છે અને તમારી આંખ પરજ તમારા રક્ષણ તથા ક્ષતેહનો મુખ્ય આધાર છે.
- ૪ વાંચતી વખતે તમારી ચોપડી આંખેથી યુમારે ચોઢ ઈંચ દૂર રાખવી.
- ૫ વાંચતી વખતે કદી પણ પ્રકાશ તરફ મોં રાખવું નહિ પરંતુ અજવાળું તમારી પાછલી બાજુથી અથવા તો તમારા ડાબા બાજુ તરફ થઈને પુસ્તક પર આવે એવી રીતે વાંચવાનું રાખવું.
- ૬ થોડી થોડી વારને અંતરે ચોપડીની બહાર જરા વાર જોતા રહીને અથવા આંખો ગિલકુલ બંધ કરતા રહીને તેને આરામ આપવો.
- ૭ ચોપડી ઉપર સૂર્યનાં કીરણ પડતાં હોય એવી રીતે કદી પણ વાંચવું નહિ.
- ૮ સ્વચ્છ પાણીથી સવારે અને સાંજે તમારી આંખો સારું કરવી અને ઠંડું પાણી ખોળાવડે તેના પર છાંટવું.

